

1.13

คดีอื่นที่รัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ

Highlight

- นอกเหนือจากคดีตามมาตรา 7 (1) – (12) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจพิจารณาคดีอื่น ๆ ได้ หากรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่น บัญญัติให้คดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ
- ปัจจุบัน คดีเช่นว่านี้ ได้แก่ คดีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 และคดีตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเฉพาะเจาะจง (Specific Jurisdiction) กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญ จะรับวินิจฉัยเฉพาะคดีที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น โดยมาตรา 210 ของ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วย รัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย พิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ ตลอดจนหน้าที่และอำนาจอื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

มาตรา 7 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ได้ ลงรายละเอียดประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ โดยกล่าวถึงคดี 12 ประเภท ดังนี้

- (1) คดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย
- (2) คดีเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ
- (3) คดีเกี่ยวกับการร้องขอให้เลิกการกระทำล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข
- (4) คดีที่ประชาชนหรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด 5 หน้าที่ ของรัฐ
- (5) คดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
- (6) คดีเกี่ยวกับการเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่าง พระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้
- (7) คดีเกี่ยวกับการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย
- (8) คดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุม วุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา
- (9) คดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดลงของความเป็นรัฐมนตรี
- (10) คดีเกี่ยวกับหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา
- (11) คดีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ร้องขอว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ
- (12) คดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

อย่างไรก็ดี นอกจากคดีทั้ง 12 ประเภทที่กล่าวมาแล้ว มาตรา 7 (13) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ได้เปิดช่องเอาไว้ด้วยว่า ศาลรัฐธรรมนูญอาจมีอำนาจวินิจฉัยคดีอื่น ๆ ได้อีก หากมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่น ให้คดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อลองสำรวจตรวจสอบกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน พบว่ามีกฎหมายที่สำคัญ 2 ฉบับ ซึ่งบัญญัติถึง “คดีอื่น” ที่อยู่ในอำนาจวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ คือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายที่บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยคดี ดังต่อไปนี้

(1) คดีเกี่ยวกับการคัดค้านมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ที่ไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง (มาตรา 17 วรรคสี่ ประกอบมาตรา 17 วรรคสอง) เป็นกรณีที่มีผู้ไปยื่นคำขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง แต่นายทะเบียนเห็นว่าคำขอรวมถึงเอกสารหลักฐานที่ยื่นมาไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน และได้แจ้งให้ผู้ยื่นคำขอแก้ไขแล้ว แต่ไม่ได้มีการแก้ไขให้ถูกต้องภายในเวลาที่กำหนด นายทะเบียนจึงรายงานต่อ กกต. ให้พิจารณามีมติไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง ทั้งนี้ กรณีที่ผู้ยื่นคำขอหรือหัวหน้าพรรคการเมืองไม่เห็นด้วยกับมติดังกล่าว สามารถยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งมติของ กกต.

(2) คดีเกี่ยวกับการคัดค้านมติของ กกต. ที่ให้เพิกถอนข้อบังคับของพรรคการเมือง (มาตรา 17 วรรคสี่ ประกอบมาตรา 17 วรรคสาม) เป็นกรณีที่ปรากฏในภายหลังว่า ข้อบังคับของพรรคการเมืองที่ยื่นต่อนายทะเบียนในการขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด กรณีนี้นายทะเบียนจะรายงานต่อ กกต. เพื่อพิจารณามีมติเพิกถอนข้อบังคับ หากผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคหรือหัวหน้าพรรคไม่เห็นด้วยกับมติดังกล่าว มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งมติของ กกต.

(3) คดีเกี่ยวกับการคัดค้านคำสั่งของ กกต. ที่ให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองพ้นจากตำแหน่ง (มาตรา 22 วรรคห้า) เป็นกรณีที่สมาชิกพรรคการเมืองกระทำการอันอาจมีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยคณะกรรมการบริหารพรรคไม่ได้มีมติหรือสั่งการให้สมาชิกยุติการกระทำนั้นโดยพลัน และไม่ได้กำหนดมาตรการหรือวิธีการที่จำเป็นเพื่อมิให้สมาชิกกระทำการในลักษณะดังกล่าวอีก กรณีนี้นายทะเบียนจะเสนอ

ให้ กกด. มีคำสั่งให้คณะกรรมการบริหารพรรคพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ หากกรรมการบริหารพรรคไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าว สามารถยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งของ กกด.

(4) คดีเกี่ยวกับการคัดค้านประกาศของ กกด. ที่ให้พรรคการเมืองสิ้นสภาพ (มาตรา 91 วรรคสาม) เป็นกรณีที่ปรากฏต่อนายทะเบียนหรือมีผู้แจ้งต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองมีเหตุตามกฎหมายให้สิ้นสภาพ เมื่อนายทะเบียนตรวจสอบแล้วพบว่ามิใช่เหตุให้สิ้นสภาพจริง ก็จะเสนอให้ กกด. พิจารณาเพื่อประกาศให้พรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพ หากหัวหน้าพรรคไม่เห็นด้วยกับประกาศดังกล่าว สามารถยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มิใช่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้พรรคการเมืองสิ้นสภาพ

(5) คดีเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง (มาตรา 92) เป็นกรณีที่ กกด. มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า พรรคการเมืองกระทำการอันมีลักษณะซึ่งเป็นเหตุที่จะต้องยุบพรรคการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด ในกรณีเช่นนี้ กกด. มีอำนาจยื่นขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมืองนั้น และหากศาลรัฐธรรมนูญไต่สวนแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า พรรคการเมืองกระทำการอันเป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคจริง ศาลรัฐธรรมนูญก็จะสั่งให้ยุบพรรค และเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรค ทั้งนี้ ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พรรคการเมืองที่ถูกศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ยุบพรรคมาแล้ว คือ พรรคไทยรักษาชาติ (คำวินิจฉัยที่ 3/2562) และพรรคอนาคตใหม่ (คำวินิจฉัยที่ 5/2563)

พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งซึ่งบัญญัติถึงคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเอาไว้ โดยบัญญัติว่า ในกรณีที่การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติหรือแผนแม่บท เป็นผลจากมติคณะรัฐมนตรี หรือเป็นการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีโดยตรง ให้คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติแจ้งให้คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติและวุฒิสภาทราบ หากวุฒิสภาเห็นว่ากรณีเป็นปัญหาว่ามติของคณะรัฐมนตรีหรือการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ให้วุฒิสภามีมติเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยโดยเร็ว (มาตรา 29)

จะเห็นได้ว่า นอกจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว อาจมีกฎหมายอื่นบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยคดีบางลักษณะได้ ซึ่งปัจจุบันมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองและกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ คงต้องติดตามต่อไปว่าในอนาคตจะมีการตรากฎหมายบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยคดีอื่น ๆ เพิ่มเติมอีกหรือไม่